

## Iz seje višjega šolskega sveta za Slovenijo v Ljubljani, dne 26. oktobra 1922.

**Predsednik dr. Beuk poroča o tekočih poslih:**

**Ekskurendne šole in nameščenje let. maturantov.**  
Preklic odlokov, s katerimi so se vsled prepričljivih postavk v proračunu ukinile zasilne šole, in se je bilo prepovedalo okrajnim šolskim svetom nastavljanje letošnjih učiteljskih maturantov. Vse zasilne šole torej ostanejo in so do malega vsi letošnji maturanti že nameščeni.

### Neobvezni predmeti na srednjih šolah.

Za poučevanje neobveznih predmetov na srednjih šolah in za katehetske nagrade se je pri ministrstvu zahteval naknadni kredit. — Katehetske nagrade in nagrade profesorjem za pouk neobveznih predmetov se izplačajo, čim dobi ministrstvo naknadni kredit.

### Obmejno šolstvo.

Ureditev šolstva ob severni meji lepo napreduje in je upanje, da se dobi denarna sredstva za nagrade učiteljskim v teh krajih. — V Libelče pride zakonski par Močnik.

### Zastopnik za srednje šole v ministrstvu.

Ravnatelj Vajda je postal inšpektor v ministrstvu prosvete in ima tako Slovenija tam svojega zastopnika za srednje šole, kar bo za razvoj našega srednjega šolstva velike važnosti.

### Vedenje dijakov na železnici.

Inšpektorat državnih železnic in direkcija južne železnice sta se naprosila, da bi železniško osebje pazilo na vedenje učencev, ki se vozijo po železnici v šolo. Sprevodniki bodo pazili na vedenje potujočih dijakov.

### Pušenje dijakov in obisk gostiln.

Sklep višjega šol. sveta, da se prepove dijakom pušenje in obisk gostiln, je dobil potrjevanje in je že v rokah šolskih ravnateljev.

### Dijaška društva.

Pravila društva »Razor« niso dobila ministrskega potrjevanja in društvo »Preporod« se je raričilo, naj spravi svoja pravila v soglasje z obstoječimi šolskimi postavami.

### Premeščenja in šola za slepe.

Predsednik je na to odgovarjal na interpelaciji kanonika Nadraba glede nekaterih premeščenj na Štairskem in glede šole za slepe v Kočevju. — Nadzornik Gabrček prebere zapisnike o preiskavi glede premeščenja. — Nadzornik Gangl je izjavil glede šole za slepe, da višji šolski svet ni imel namena, nadomestiti usmiljenih sester s svetnim učiteljstvom in da se ni nobenemu učitelju reklo, da se mu bo izročil pouk na zavodu. Poslala sta se tja en učitelj in ena učiteljica samo zato, da bi tam hospitirala in se usposobila za pouk slepcev.

### Viš. šol. nadzornik dr. Poljanec poroča:

#### Obvezen izpit iz telovadbe in petja.

Na predlog višjega šolskega nadzornika Poljanca bodo imeli učitelji, ki imajo usposobljenostni izpit iz petja in telovadbe prednost pri nameščenju. Zato bodo oni učitelji, ki po letu 1912. niso napravili usposobljenostnega izpita iz teh predmetov, morali iz petja in telovadbe delati usposobljenostni izpit naknadno, ako bodo hoteli tekmovati s tovariši, ki že imajo ta izpit. Ker ne gre, da bi stili stare učitelje delati to skušnjo, je zbor določil, da naj velja to za učitelje, katerih službena doba se začneja z letom 1912.

### Prirodopis na srednjih šolah.

Sprejel se je tudi predlog istega referenta glede izpremembe učnega načrta za prirodopisni pouk na srednji šoli ter glede oddaje službe za telovadnega učitelja na realni gimnaziji v Ptuj.

Na novo se razpiše služba za 1. strokovno skupino in za petje ter glasbo na 1. deški meščanski šoli v Ljubljani.

### Višji šol. nadzornik Wester poroča:

#### Učni uspehi na srednjih šolah.

Višji šolski nadzornik Wester je poročal o učnih uspehih na srednjih šolah v II. polletju leta 1921/22. Uspehi so v splošnem veliko boljši kakor so bili v I. tečaju. Nad eno tretjino nezadostnih uspehov to je 40,3 odst. izkazuje le še realna gimnazija v Murski Soboti, ki je vendar v primeru s I. polletjem, ko je imela 67 odst. nezadostnih uspehov lepo napredovala.

#### Po učnih uspehih zavzemajo:

I. mesto gimnazija v škofovih zavodih v Št. Vidu, ki ima samo 5,6 odst. nezadostnih uspehov, drugo mesto državna gimnazija v Kranju z 11,3 odst. nezadostnih uspehov, tretje realna gimnazija v Kočevju z 11,9 odst., četrto mesto gimnazija v Ptuj z 12,7 odst., peto dekliska realna gimnazija in licej v Ljubljani z 12,8 odst., šesto mesto mariborska gimnazija s 13,4 odst., sedmo Ljubljana I. gimnazija s 14,9 odst., osmo mariborska realka s 15,8 odst., deveto realna gimnazija v Ljubljani s 17,8 odst., deseto realna gimnazija v Novem mestu z 20,5 odst., enajsto realka v Ljubljani z 20,9 odst. nezadostnih uspehov, dvanaajsto III. realna gimnazija z nemškimi in slovenskim učnim jezikom v Ljubljani z 21 odst., trinajsto mesto Celje, realna gimnazija z 22 odst. Na vseh teh zavodih so uspehi dovoljni, ker ni nikjer cela tretjina nezadostnih uspehov.

#### Vzroki slabih uspehov.

Vzroki slabih uspehov so: Pomanjkanje krjig in tekstov. Slaba obleka in obutev. Dom se premalo briga za napredek, 75 odst. staršev nič ne povprašuje po uspehih. Ena šestina dijakov stanuje izven Ljubljane. Nezadostna predhodna izobrazba. Odprava šolnine, dasi je nevarnost, da se uradnikom, kojih otroci ne uspevajo v šoli, odvzame draginska doklada za otroke. Nezdruženo javno rovanje in brezplodno zabavljanje. Prevelika obremenitev dijakov prvega razreda, kjer se uče treh jezikov. Družba izpodbija avtoriteto države in ugled profesorjev. Prepogosto izostajanje iz šole ob podpori staršev. Vpliv javnosti na mladino. Nezadostno znanje slovnice ob vstopu v šolo. Pomanjkanje nadarjenosti. Slabo nadzorstvo dijakov in nezadostna stanovanja. Vožnja po železnici. Visoke cene učnih in leposlovnih knjig. Dijaške gospodinjice imajo premalo inteligence in poguma za strogo nadzorstvo dijakov. V splošnem so, kakor kažejo uspehi v Murski Soboti, dijaki s kmetov pridnejši kakor dijaki iz mesta. Denar je vse, vzgoja malo, posebno pri premožnejših slojih...

#### Statistika naših srednjih šol.

Vseh srednješolcev je v Sloveniji 5354, med njimi 950 učenk. Vseh razredov in oddelkov je 154.

Na vseh gimnazijah je: prvošolcev 1053, drugošolcev 866, tretješolcev 691, četrtošolcev 552, petošolcev 338, šestošolcev 279, sedmošolcev 218, osmošolcev 205. Skupaj 4202. Na realkah je: prvošolcev 284, drugošolcev 228, tretješolcev 181, četrtošolcev 182, petošolcev 119, šestošolcev 85 in sedmošolcev 73. Skupaj 1152 med njimi 31 deklic.

Razmerje med gimnazijci in realci je 100 : 31. Na 100 gimnazijcev dečkov pride 12,4

odst. deklic. Dovoljeno je sprejemati v mestih v srednje šolske zavode 10% in do 20% deklic na kmetih. Na realkah je razmerje dečkov in deklic 100 : 4,7%.

Na učiteljskih v I. letniku je 84 moških in 145 ženskih, v II. letniku 70 moških in 142 ženskih, v III. letniku je 72 moških in 132 ženskih, v IV. letniku je 79 moških in 188 ženskih. Skupaj 305 moških in 607 žensk. Torej 100 : 200, na enega gojenca prideta dve gojenki.

### Izključitve.

Na predlog istega poročevalca sta se izključila 1 učenec I. a razreda realne gimnazije v Novem mestu in en učenec tretjega razreda realne gimnazije s slov. in nemškim učnim jezikom v Ljubljani ter se je ugodilo prošnji za zopetni sprejem enega lokalno izključenega dijaka V. a razreda gimnazije v Ljubljani in enega učenca I. a razreda realne gimnazije v Mariboru, ena prošnja pa se je zavrnila, ker ni bila vredna zadostnega uvaževanja.

### Učiteljski dopusti — poostreni.

Višji šolski nadzornik Gangl je poročal, da ima v novem šolskem letu 36 učiteljev in 7 učiteljev bolezenski dopust. Ker je tudi pri višjem šolskem nadzorniku G. Gabrčku letošnje leto že 42 bolezenskih dopustov, se bodo predložili vsi spisi nad mesec dni dovoljenih dopustov zdravstvenemu odseku, ki bo odločil, katere učne moči se bodo pozvale k nadpregledu pred komisijo treh zdravnikov. Plaćati bodo morali sami tozadevne stroške, ako se jim dopust ukinje. Upanje je, da se več učiteljskih moči javi zdravim, v bodoče pa bodo tudi okrajni zdravniki pri dovoljevanju dopustov morali strožje postopati.

### Kmetijske nadaljevalne šole.

Odobril se je načrt za te šole, ki ga je priobčil svoječasno »Učiteljski Tovariš« v posebni prilogi.

Višji šolski nadzornik Gabrček poroča o načrtu kmetijskonadaljevalnih in gospodinjkonadaljevalnih šol, ki se z malimi izpremembami sprejme tako kot so ga sestavili večaki.

Kmetijske šole bodo prinesle ljudstvu veliko koristi, če jih bo financirala država. Vse to se je na seji povdarjalo. Načrt se je odobril s to spremembo, da naj bodo te šole pod oblastjo in nadzorstvom prosvetne uprave. Oddelek za kmetijstvo naj ima strokovno nadzorstvo. Sklenilo se je tudi, naj se na teh šolah goji tudi rokotvorni pouk, da bodo znali učenci teh šol napravljati in popravljati kmetijsko orodje.

S tem, da je višji šolski svet ta načrt odobril, kmetijsko-nadaljevalne šole še niso ustanovljene, a začela se je delati pot, ki bo pripeljala k njim.

### Višji šolski nadzornik Gangl poroča: Pridelitve.

Na to so se odobrile pridelitve, ki jih je nadzornik Gangl izvedel razven enega slučaja. Tudi so se vzela poročila o raznih drugih tekočih poslih z odobravanjem na znanje.

### Inšpekcija v Prekmurju.

Isti šolski nadzornik je na to izčrpno poročal o svoji inšpekciji 14 šol v Prekmurju. Ugotovil je, da »prišleki« — nedomačini v Prekmurju težko izhajajo, v splošnem pa da so se razmere na šolskem polju v Prekmurju izdatno izboljšale, osobito v krajih, kjer se preveč ne toče po učiteljih na shodih in v novinah. Prisostvoval je tudi I. okrajni učiteljski konferenci v Dolnji Lendavi, ki je izpadla zelo povoljno osobito vsled izbornih referatov okrajnega šolskega nadzornika in referatov Ferdinanda Spragerja in Julija Kanklerja. Na njegov predlog se izreče priznanje nadz. Jurku in prek. učiteljstvu, ki vse žrtvuje svojemu poklicu.

### Statistika področja v šol. nadz. Gangla.

Vseh šol je v njegovem območju 306 na kmetih, 308 v mestih, kjer deluje 564 učiteljev in 771 učiteljic. Skupaj 1545. Vse mladine je 80.507 v začetku in 70.511 ob koncu šolskega leta.

### Imenovanje.

Na to so bili imenovani Andrej Birs in Franciška Zorčeva v Št. Vid pri Stični (zadnji se izroči dekret za drugo šolsko leto), Fran Kogoj za kateheta v Št. Vid nad Ljubljano, katehetska služba na mešč. šoli v Prulah se takol razpiše. Gustav Lukežič se imenuje za nadučitelja v Črnomelj, Avgust Tschinkel je premeščen v Suhor, na šoli v Planini se uvede slovenski učni jezik s šolskim letom 1922/23. Služba v Radovici se vnovič razpiše. Josipina Miheličeva iz Predvora se prideli II. m. deški osnovni šoli v Ljubljani, če oddelek za prosveto in vere ne bo ugovarjal; za učiteljico v Trbovljah-Vode Ilka Meško, za nadučiteljico v Ljutomeru Marija Kocovan, za nadučitelja na Stari cesti Gabrielčič, v Vučji vasi Franc Cvetko, v Vitanju Franc Golež, pri Sv. Ožbaltu ob Dravi Andrej Visočnik, v Trbovni Martin Krajncič, pri Sv. Andražu v Slov. gorah Ant. Predan, v Št. Janžu pri Dravogradu Ignacij Kaffon, na Polzeli Sotlar Martin, za učiteljice pa na Kapli Marija Sadnek, roj. Vučnik, pri Sv. Ožbaltu ob Dravi Matija Dugar, v Majšpergu Amalija Armela-Sirok, v Slovenjgradcu Josip Šerbec, v Slov. Bistrici Franc Martinc in Anton Metlika, na Plešivcu Josip Čuček, v Šoštanju Martin Vrečko, za nadučitelja na celjski okoliški šoli Fran Voglar. Oddaja službe v Studencu pri Mariboru se odloži.

V Reko pri Laškem se prideli Roza Seliskar, k sv. Lenartu Janja Sugula, na Vinsko goro Eliza Ternovič. Prošnja treh nemških učiteljev v Mariboru, da bi ostale v Mariboru, se odkloni.

### Predlogi za upokožitev.

Za upokožitev se predlagajo: Maks Zemljič, Janez Robič, Ivan Weber, Karla Kocijančič, Franja Novak, Kristina Doljak, Franc Brence, Edvard Vohinc, Vekoslav Henričko, prof. Kožuh, Adela Mahnič in Jernej Jezlovšnik.

### Razširjenje šol.

Razširijo se naslednje šole: Zgornja Šiška v Srazrednico, Rakitna v dvorazrednico, Dobrovnik v Prekmurju v petrazrednico, Zgornja Polskava v štirirazrednico, Veržej v trirazrednico, Kropa v štirirazrednico. Otvorita se dve novi meščanski šoli in sicer v Vojniku in pri Sv. Lenartu v Slov. gorah.

### »Slovenski učitelj«.

Kanonik Nadrab predlaga, da naj se zopet dovoli, da smejo učiteljske knjižnice naročati »Slov. Učitelj«. Njegov predlog je propadel.

### Ukinitve zasebnih ženskih učiteljskih.

Ravnatelj Jelenc predlaga, da naj se vsled prevelikega naraščanja ženskih učiteljic prosi ministrstvo, da ukine vsa zasebna učiteljska. G. Nadrab meni, da bo to izzvalo kulturni boj. Te debate se še udeležijo gg. Wester, Poljanec in Ribnikar, nakar je bil prelog g. Jelenca sprejet.

### Všetje službene dobe.

Nežiki Zadnikov, učiteljici na meščanski šoli v Celju, se šteje službena doba od 1. oktobra t. l. dalje.

## Neodrešena domovina.

—r. Omežitev verskega pouka na slovenskih goriških šolah. »Goriška Strža« poroča: »Civilna oblast je poslala po naših šolah noučevati italijanščino tudi

Kolikokrat so vaški otroci Jeleni zavidali bogastvo! Danes pa jo pomilujejo. Kdo izmed njih, ki imajo še mater in očeta, bi neki menial z bogato mlado Jeleno!

**Barvno občutimo to črtico v splošnem temno.** Prvi del je mračen, črn. V drugem delu se ta črna poglubi in bolest, o kateri pripoveduje, daje tej črni še čisto posebno barvno primes, ki jo po asociaciji misli (žalost — srce — kri...) občutimo nekako temnordeče. Tretji del pa je nekoliko jasnejši, a vseeno še mračen — siv?!... Občutek sreče da revnemu otroku starši še žive, a ob enem daljna gotovost, da tudi njih čaka smrt.

Kako se sološno občutje, bodisi to ali drugo pri recitaciji (umetniškem branju) ali deklamaciji izraža, tega seveda ni mogoče opisati in dati zato navodil, to je, kakor že rečeno stvar doživljanja. Ali za čisto vnanje znake teh izrazitij je mogoče dati približne smernice.

Vesela pesnitev se prednaša po jakosti in hitrosti živo resno umerjeno.

Posamezni deli se ločijo drug od drugega že po svojih razlikah v občutju, barvi in jakosti a tudi po odmorih med njimi. Dolgost teh odmorov je seveda spet stvar občutenja.

Prijetne občutke, vesele doživljanje in lepa dejanja izražamo barvno svetlo, ne-

prijetne občutke, žalostne doživljanje in neveselna dejanja pa temno.

Obnavljajmo v glavnih obrisih še Gregorčičevo pesnitev »Soči«.

**Splošno občutje.** — Zdi se, da pri »Soči« ne moremo govoriti o enem samem občutju, ki bi objemalo vso pesem; saj vidimo, da začenja v radostnem navdušenju in končuje s sveto jezo. In vendar ne moremo reči, da bi njena enotnost radi tega trpela seveda — če jo prav občutimo. Ko smo jo prebrali do konca, občutimo da je krasota reke pesnika zato tako navdušila, da jo je začel opevati, ker je v mislih gledal že v bodočnost, ko je videl Sočo vso krvavo. Enotnost glavnega razpoloženja torej ne leži v besedah, temveč v misli, ki se prepleta med vrsticami od prve črke do zadnje. In ta žalostna misel ogrinja oba glavna dela pesmi, s kopreno ki daje prvemu, veselemu delu nekaj v turobno daljavo zamišljenega in ga tako dela sorodnega drugemu, resnemu delu.

Z ozirom na to enotnost, ki jo daje vsej pesnitvi pesnikova ideja, bom torej nehoti zadel pravi ton, ko bom pesem deklamiral. Že naslova in začetnih besed Krasna si bistra hči planin, Brdkà v prirodni si lepoti,

Ko ti prozornih globočin

Nevihite temne srd ne móti, —

ne bom zavriskal čisto radostnega srca temveč z daljno žalostno zamišljenostjo. In tako skozi do izrazito resnega dela, ki začenja z besedami

A ko pridereš na ravnine,

Zakaj te živa radost mine?

**Razdelitev.** — V glavnem smo že občutili da obsega pesem dva dela, vselega in resnega. A resni sam se deli zopet v tri, tako da so v celem štirje deli: radost, temna slutnja, grozna gotovost in rotnenje v sveti jezi.

**Prvi del** končuje z besedami:

Kakó glasno, ljubó šumljaš,

Kakó čvrsto, krepkó skakljaš,

Ko sred gorà še pót imaš!

**Drugi del** izzveni v besedah začetnih štirih vrstic s to razliko, da govori tu zadnja vrstica o »divji« nevihti.

**Tretji del** končuje z verzima:

Kri naša te pojlla bo,

Sovražna te kalila bo.

**Konec četrtega dela** in tako cele pesmi pa so roteče besede:

Ter tujce, zemlje lačne, vtópi

Na dnó razpenjenih valóv!

Ta gori omenjena različna občutja so od pesnika zelo globoko občutena in v verzih živo izražena zato se more tudi deklamator vanje vživeti in jih doživljeno obličiti. Ali tudi prehodi iz enega dela v

drugega so čudovito naravni in lepi. V zadnjih besedah prvega dela, ki govore o šumljanju in skakljanju Soče, je vendar obenem tudi že vez k drugemu delu — k slutnji, kajti zadnja vrstica pravi:

Ko sred gorà še pót imaš!

Na te zadnje besede naveže seveda takoj z mislijo: a pozneje?! In ta misel že pripravlja v tebi slutnjo, ki pride v začetnih besedah drugega dela že do živega izraza:

A ko pridereš na ravnine,

Zakaj te živa radost mine?

Mar veš, da tóčeš tik grobóv,

grobóv slovenskega domóvja?

Posebno lep grozno krasen je prehod od drugega dela k tretjemu. Pesnik z istimi besedami kakor v začetku pesni ves omamljen od krasote Soče, bolešno vzdika; a v zadnjih dveh vrsticah, že gledajoč temno prihodnost, v kateri sluti grozno usodo rodne reke, zaječi

Ko ti prozornih globočin

Nevihite divje (!) — srd ne móti!

In kakor da se je nenadoma razparal ogromni črni zastor, za katerim je slutil vso bolešno prihodnost Soče, zagleda nenadno jasno sliko strašnega viharja pred seboj:

Pa, oh, siróti tebi žuga

Vihar grozán, vihar strašán...